



RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-662364-II/11/ST

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 20. 07. 2012 r.

Trybunał Konstytucyjny

Warszawa

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCLARIA	
wpl. dnia	20. 07. 2012
L.dz.	L.zał.

Sygn. akt K 25/11

Pismo procesowe

Rzecznika Praw Obywatelskich

W związku z przekazanym Rzecznikowi Praw Obywatelskich stanowiskiem Sejmu RP z dnia 22 grudnia 2011 r. oraz stanowisko Prokuratora Generalnego z dnia 2 listopada 2011 r. uprzejmie wyjaśniam, iż Rzecznik podtrzymuje swój wniosek z dnia 18 lipca 2011 r. oraz w uzupełnieniu argumentacji zawartej w tym wniosku dodatkowo pragnę wskazać co następuje:

Nie sposób podzielić stanowiska Sejmu RP, iż nieostry – jak to przyznaje Sejm w swym stanowisku - zwrot zawarty w kwestionowanym w niniejszej sprawie przepisie art. 73 § 2 Kodeksu postępowania karnego (dalej: K.p.k.), tj. zwrot „w szczególnie uzasadnionym wypadku” jest interpretowany w sposób zawężający, albowiem jak podkreśla się w poglądach doktryny cytowanych w stanowisku Sejmu, prokurator ograniczając swobodę kontaktów oskarżonego z ich obrońcami musi wykazać „zasadniczą ostrożność”, a „zastrzeżenie prokuratora zawarte w art. 73 § 2 K.p.k. ma charakter wyjątkowy” – co miałyby stanowić, zdaniem Sejmu, z jednej strony o zaprzeczeniu tezy Rzecznika o zbyt szerokim rozumieniu tego zwrotu, a z drugiej nakazywałoby odczytywanie tego zwrotu nie tyle z perspektywy ograniczenia prawa do obrony, co z punktu

wiedzenia zabezpieczenia tego prawa przed nieuzasadnionymi ograniczeniami (por. stanowisko Sejmu, s. 14).

Po pierwsze wskazać bowiem należy, iż cytowane przez Sejm stanowiska doktryny również odnoszą się do zwrotów niedookreślonych, co przeczy tezie Sejmu o zagwarantowaniu jednostce zawężającej interpretacji kwestionowanego uregulowania, a po drugie, przyjmując nawet, iż poglądy doktryny precyzowały przepisy, które zawierają zwroty niedookreślone (choć jak zostało to wskazane powyżej, tak się nie dzieje) podkreślić wypada, iż standardy konstytucyjne wymagają, by to przede wszystkim przepisy ustawy były precyzyjnie oraz jasno sformułowane, zwłaszcza te, które głęboko ingerują w konstytucyjnie chronione prawa i wolności obywatelskie. Z tych samych względów, nie sposób podzielić twierdzeń zawartych w stanowisku Prokuratora Generalnego, jakoby użycie w art. 73 § 2 K.p.k. niedookreślonego zwrotu było przejawem „dopuszczalnej techniki legislacyjnej” (por. stanowisko Prokuratora Generalnego, s. 18).

Sejm stwierdził również, iż nie sposób badać konstytucyjności kwestionowanego art. 73 § 2 K.p.k. bez uwzględnienia jego całej zawartości normatywnej oraz kontekstu normatywnego, w jakim się znajduje, tj. przejściowego charakteru ograniczenia swobodnego porozumiewania się tymczasowo aresztowanego podejrzanego ze swym obrońcą; możliwości zastosowania tego ograniczenia tylko w pierwszym stadium postępowania karnego, jakim jest postępowanie przygotowawcze i tylko w sytuacji stosowania tymczasowego aresztowania, czy w końcu specyfiki wstępnej fazy postępowania przygotowawczego i okoliczności uzasadniających stosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, która to specyfika wymaga wprowadzenia ograniczeń swobody porozumiewania się tymczasowo aresztowanego podejrzanego ze swym obrońcą (por. stanowisko Sejmu, s. 17). W związku z tym podkreślić należy, że Rzecznik kwestionując w niniejszej sprawie konstytucyjność zaskarżonego uregulowania z art. 73 § 2 K.p.k., kwestionuje nie sam fakt wprowadzenia krótkotrwałego ograniczenia w zakresie swobody kontaktu obrońcy z podejrzanym, lecz przyjęte przez ustawodawcę w art. 73 § 2 K.p.k. nieprecyzyjne i wymykające się spod kontroli zewnętrznej kryterium takiego ograniczenia, a także przyznanie

prokuratorowi w art. 73 § 3 K.p.k. możliwości zastrzeżenia kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą bez wskazania elementów treściowych wprowadzonego w tym przypadku ograniczenia prawa do obrony. Pozostaje to - zdaniem Rzecznika - w kolizji ze standardem prawa do obrony, określonym w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP, który – jak wszelkie konstytucyjne wolności i prawa – może być ograniczony tylko w przepisie rangi ustawowej i jedynie w wypadku spełnienia kryteriów upoważniających do przyjęcia ograniczenia, wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Zdaniem Rzecznika, ograniczenie prawa do obrony, przyjęte w art. 73 § 2 i 3 K.p.k. nie spełnia kryteriów wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji i elementy wymienione w stanowisku Sejmu, składające się na zawartość normatywną kwestionowanego uregulowania, nie mogą, w przekonaniu Rzecznika, czynić tych ograniczeń zgodnymi ze standardami konstytucyjnymi wynikającymi z art. 31 ust. 3 Konstytucji.


Wskazać w tym miejscu wypada, iż zastrzeżenia Rzecznika co do konstytucyjności art. 73 § 2 i 3 K.p.k. podzielone zostały w opinii Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego (dalej: KKPK) nr KKPK 401/6/11 z dnia 24 maja 2011 r., w której KKPK podniosła, iż problemem jest, w istocie, nadmierna ogólnikowość w sformułowaniu w art. 73 § 2 K.p.k. kryterium takiego ograniczenia w odniesieniu do kontaktu bezpośredniego podejrzanego z obrońcą oraz brak w art. 73 § 3 K.p.k. jakiegokolwiek kryterium w odniesieniu do kontaktu korespondencyjnego podejrzanego z obrońcą. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego, powołując się między innymi na wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2006 r. (sygn. P 18/05, OTK-A 2006/5/53) i z dnia 26 maja 2008 r. (sygn. SK 25/07, OTK-A 2008/4/62), w szczególności wskazała, iż użyte w art. 73 § 2 K.p.k. określenie „w szczególnie uzasadnionych wypadku” charakteryzuje niedostateczny sposób precyzji. Nie można bowiem, zdaniem KKPK tracić z pola widzenia roli, jaką pełni na gruncie art. 73 § 2 K.p.k. owo niedostatecznie precyzyjne określenie. Stanowi ono przecież przesłankę upoważniającą prokuratora do ingerencji w dyskrecjonalność kontaktu pomiędzy podejrzanym a jego obrońcą. W takiej zaś sytuacji nadmierna blankietowość może sprzyjać podejmowaniu decyzji charakteryzujących się arbitralnością. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego opowiedziała się

zatem za odpowiednim stopniem dookreślenia przesłanki uzasadniającej taką ingerencję. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego stwierdziła również, że sformułowanie ustawowe, które zostanie użyte w art. 73 § 2 K.p.k., a w konsekwencji także i w art. 73 § 3 K.p.k. powinno nawiązywać - mając na uwadze ewentualność skarg kierowanych do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - do przesłanek uznanych już w dotychczasowym orzecznictwie strasburskim (choć niekoniecznie dosłownie je recypować). W przekonaniu KKPK analiza orzecznictwa strasburskiego pozwala bowiem na poszukiwanie rozsądnego kryterium ograniczenia dyskrecjonalności kontaktu (zarówno bezpośredniego, jak i korespondencyjnego) tymczasowo aresztowanego w „konieczności zapewnienia ochrony interesów postępowania”, a zwłaszcza w „potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego” (opinia KKPK, s. 5 i nast.).

Sejm – odpierając w swym stanowisku zarzuty Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczące niezgodności z Konstytucją uregulowania z art. 73 § 3 K.p.k. - przytoczył fragment cyt. wyżej opinii KKPK 401/6/11, w którym KKPK wskazała, iż „(..) w praktyce owa arbitralność prerogatywy prokuratorskiej określonej w art. 73 § 3 K.p.k., ulega – w większości wypadków – osłabieniu. Większość prokuratorów nie ogranicza się bowiem do literalnego odczytywania przepisu i kieruje się wykładnią, zgodnie z którą można przyjąć, że także de lege lata względy systemowe i funkcjonalne przemawiają za tym, iż zastrzeżenie kontroli korespondencji nie powinno być wprowadzane całkowicie arbitralnie. W konsekwencji przyjmują oni, że także i w tym wypadku stosowania ograniczenia kontaktu na linii : tymczasowo aresztowany podejrzany – obrońca, niezbędne jest stwierdzenie istnienia „szczególnie uzasadnionego wypadku”, przemawiającego za wprowadzeniem ograniczenia (..)”(opinia KKPK, s. 4). Co istotne jednak, KKPK podkreśliła w tym samym fragmencie opinii (co nie zostało wyeksponowane w stanowisku Sejmu), iż wyżej cytowane stwierdzenie KKPK odnoszące się do praktyki prokuratorskiej, należy traktować „w drodze wypadkowej uwagi, która nie powinna ważyć na decyzji w przedmiocie nowelizacji art. 73 k.p.k.” albowiem funkcjonująca w praktyce wykładania art. 73 § 3 K.p.k. jest jednak wykładnią „o charakterze kreatywnym. Jako prowadzona per favorem podejrzanego może

być ona uznana za dopuszczalną, ale niewątpliwie lepiej byłoby, aby stosowne kryterium ograniczające znalazło jednoznaczny wyraz w tekście ustawy” (opinia KKPK, s. 4). W tym stanie rzeczy, jak było to już podkreślone powyżej, KKPK opowiedziała się za nowelizacją zarówno art. 73 § 2 K.p.k., jak również i art. 73 § 3 K.p.k., z uwzględnieniem kryterium o odpowiednim stopniu konkretyzacji, które nie będzie nasuwało wątpliwości co do jego zgodności ze standardem konstytucyjnym, a także ze standardem konwencyjnym (por. wnioski opinii KKPK, s. 8 i 9).

Mając na względzie powyższe, Rzecznik Praw Obywatelskich podtrzymuje złożony w niniejszej sprawie wniosek z dnia 18 lipca 2011 r. i wnosi o stwierdzenie niezgodności art. 73 § 2 i 3 K.p.k. z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Zapewniając
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Topolewski
Rzecznik Praw Obywatelskich